UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
PERSONALAVDELNINGEN

Slutrapport för projektet Jämställdhetsintegrerad skola i världsklass

Innehållsförteckning

Bakgrund 1
Projektets upplägg och organisation 1
Resultat från de 10 projektmålen 1
Projektmål 1 2
- Resultat
- Arbetssätt
- Uppföljning och utveckling

Projektmål 2 2
- Resultat
- Arbetssätt och resultat av kartläggning
- Uppföljning och utveckling

Projektmål 3 4
- Resultat
- Arbetssätt och resultat av kartläggning
- Uppföljning och utveckling

Projektmål 4 7
- Resultat
- Arbetssätt
- Uppföljning och utveckling

Projektmål 5 9
- Resultat
- Arbetssätt
- Uppföljning och utveckling

Projektmål 6-9 10
- Resultat
- Arbetssätt
- Uppföljning och utveckling

Projektmål 10 10
- Resultat
- Arbetssätt
- Uppföljning och utveckling

Utvärdering och lärdomar av projektet 11
Framgångsfaktorer för jämställdhetsintegrering 12
Bieffekter som uppstått genom projektet 12

Bakgrund

Utbildningsförvaltningen fick 15 maj 2009 utvecklingsmedel från Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, Program för Hållbar Jämställdhet, för att arbeta med jämställdhetsintegrering inom förvaltningen. Resultat blev projektet ”En jämställdhetsintegrerad skola i världsklass”.

Jämställdhetsintegrering innebär (om-) organisering, förbättring, utveckling och utvärdering av beslutprocesser, så att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. (*Europarådet*)

Projektet har fokuserat på tre områden:

- Utbildning av politiker, chefer, rektorer och andra nyckelpersoner inom utbildningsförvaltningen i jämställdhetsintegrering.
- Utveckla kvalitetsarbete och styr- och uppföljningssystem. Att säkerställa att all resultatredovisning och statistik redovisas uppdelat på kön. Detta synliggör könsmönster som kan utgöra hinder för att uppnå en jämställd och ickediskriminerande utbildning och arbetsplatser.
- Systematiskt pröva och utvärdera olika metoder och arbetssätt tillsammans med några pilotskolor.

Projektet har pågått från 2009-07-01 till 2010-12-31. Utbildningsförvaltningen i Stockholms stad är ansvarig för 17 000 barn i förskoleklass, 74 000 grundskoleelever och 27 000 gymnasieelever, 6 000 vuxenstuderande. Med ca 16 000 anställda utgör den Sveriges största förvaltning. Utbildningsförvaltningen fick 3,5 miljoner till sitt förfogande mot sökta 6,1. Detta gjorde att projektets arbete mot vuxenutbildning och enskilt driven verksamhet begränsades.

Rapporter från Utbildningsförvaltningens skolinspektörer och skolhälsa visade på tydliga könsskillnader när det gäller måluppfyllelse och upplevelse av hälsa mellan flickor och pojkar men då endast på aggregerad nivå. Projektet fann vidare att skolornas kvalitetsredovisningar nästan utan undantag saknade analys ur ett jämställdhetsperspektiv bland annat på grund av bristande underlag på skol- och enhetsnivå. En viktig uppgift blev därför att ta fram könsuppdelade underlag .

Projektets upplägg och organisation

Projektet satte upp 10 delmål. Fyra mål på organisationsnivå, tre på intern nivå (förtroendevalda, chefer och medarbetare) och tre mål på brukarnivå (t ex föräldrar och elever). Utbildningsdirektör Thomas Persson var som beställare ansvarig för projektet. Förvaltningens ledningsgrupp utgjorde styrgrupp.

Projektet har arbetat inom ramen för personalavdelningen vilket gjort att personalchefen haft ansvar för att föra information från projektet till ledningsgruppen. En projektgrupp tillsattes internt bestående av tre genuspedagoger som arbetat inom gymnasium och grundskola.

För att ytterligare höja projektgruppens kompetens har den använt extern konsultation och handledning, deltagit i SKL:s analysseminarier och forum för erfarenhetsutbyte.

Resultat från de 10 projektmålen

Projektet har åstadkommit tre typer av resultat, utökad data, bättre utvecklad analys och förutsättningar för en mer jämställd verksamhet. Det kommer att finnas en funktion på förvaltningsnivå som ska ta hand om jämställdhetsfrågor fortsättningsvis.

Projektmål 1
Ta fram ett jämställdhetsindex som mäter jämställdhet i verksamheten.

Resultat

SKL har påbörjat ett arbete med att ta fram ett verktyg för jämställd medborgarservice för olika offentligt finansierade verksamheter, MakEQuality.
Projektet har deltagit i detta arbete med att välja ut fyra olika delmål och kriterier för att mäta, följa upp och skapa underlag för förbättring av jämställdheten inom skolan. Projektet har testat verktyget på två pilotskolor. Projektet har också tagit fram en enkel checklista för skolor som bygger på MakEQuality. Checklistan kommer att finnas på webbsajten pedagog Stockholm.

Arbetssätt

MakEQuality lägger tonvikt på hur väl skolor arbetar med jämställdhetsmålen och är inte enbart är en redovisning av resultat. Indikatorerna i verktyget mäter såväl systematiken i utvecklingsarbetet som metoder och resursfördelning. De skolor projektet samarbetat med anser att denna fokusförskjutning är till hjälp för att utveckla skolans verksamhet. Södermalmsskolan, en F-10 skola med 720 elever, har börjat använda det nätbaserade verktyget på www.makequality.se. Skolan får där tips på hur de kan förbättra verktygen i sitt jämställdhetsarbete.

Uppföljning och utveckling

För att nå det långsiktiga målet att öka jämställdheten mellan flickor och pojkar, män och kvinnor i skolan behöver verktyget testas på fler skolor samt utvecklas vidare.

På sikt bör verktyget införas på samtliga skolor i Stockholm stad för att möjliggöra för brukarna att jämföra hur väl skolor arbetar med jämställdhet. Verktyget blir också viktigt i skolornas verksamhetsutveckling. Projektet kommer fortsätta att delta i utvecklingsarbetet av verktyget som är tänkt att lanseras våren 2011. Ett utvecklingsområde kan vara att innefatta även gymnasieskolan, att koppla verktyget till stadens integrerade system för ledning och uppföljning (ILS) och att resultatet följs upp i pedagogiska revisionssamtal och utvecklingsdialoger.

Projektmål 2
Se till att kvalitetsredovisningar, styrsystem, verksamhetsplaner har ett jämställdhetsperspektiv.

Resultat

Projektet har bidragit till att förvaltningen på ett tydligare sätt i anvisningarna och genom uppföljningssamtal efterfrågar och stödjer skolorna i arbetet med att analysera resultat ur ett jämställdhetsperspektiv i samband med kvalitetsredovisningarna.
En första genomgång av skolornas kvalitetsredovisningar 2010 visar vid en jämförelse med 2009 att

- 35 % av skolorna har utökat sin redovisning av resultaten på kön.
- 25 % har gjort en analys av resultaten i jämförelse med sin tidigare kvalitetsredovisning.
- 23 % uppger att de har ett aktivt genusarbete på gång.

Arbetssätt och resultat av kartläggning

Stockholms stad arbetar med ett gemensamt nätbaserat verktyg som heter ILS, Integrerat System för Ledning och uppföljning av Stadens verksamhet. Verktyget ska styra och kvalitetssäkra förvaltningarnas och bolagens arbete med verksamhetsplanering och uppföljning.

Varje skola redovisar utfallet av indikatorerna i sin kvalitetsredovisning, som sedan följs upp av grundskolecheferna respektive gymnasiecheferna i staden. Grundskoleavdelningen och gymnasieavdelningen gör sedan en sammanfattande rapport över alla kvalitetsredovisningar, som överlämnas till Utbildningsnämnden. Efter beslut i Utbildningsnämnden överlämnas rapporten till Kommunfullmäktige.

För grundskolans F-9 skolor finns indikatorer som mäter hur väl skolan uppfyller kunskapsmålen, elevens ansvar och inflytande över det egna lärandet. Hur väl eleverna omfattas av en god fysisk och psykosocial miljö mäts också. På gymnasieskolorna finns motsvarande indikatorer.

Inför skolornas kvalitetsredovisningar för läsåret 2009/2010 redovisades indikatorerna efter kön på varje skolenhet i grundskolan. På aggregerad nivå framkommer inga större könsskillnader förutom vad gäller läsutveckling (LUSP 18 a) år 6. Till de årliga revisionssamtalen för grundskolorna har projektet bidragit med grafik för varje grundskolas resultat på kön utifrån nämndens indikatorer i verksamhetsplanen, medelmeritvärdet för betygen över tid för pojkar och flickor och över folkhälsoinstitutets undersökning av barns och ungdomars psykiska hälsa 2010. Grafiken har gett förvaltningen och skolorna ett verktyg för att göra eventuella könsskillnader tydliga och därmed stödja förbättringsåtgärder.

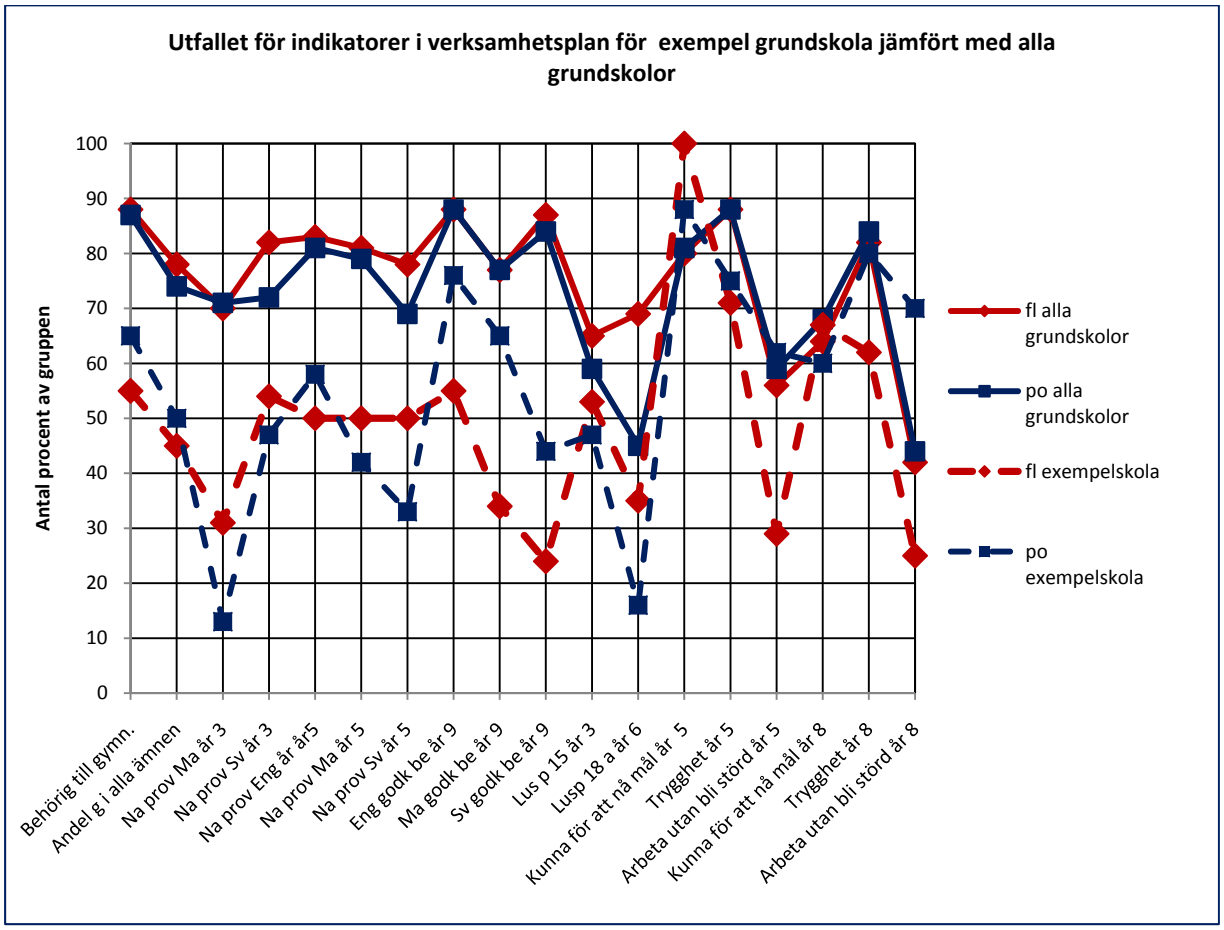

För att ta reda på om skolorna behövde mer stöd för att jämställdhetsintegrera sina kvalitetsredovisningar fick projektets pilotskolor extra stöd. Resultaten av de olika stödinsatser projektet gjort kommer att följas upp inom projekttiden Redan nu kan konstateras att av de 46 grundskolor som i olika omfattning deltagit i utbildningarna, fått handledning eller annat stöd har 29 (63 %) förbättrat redovisningen av pojkar och flickors resultat, analyserat och problematiserat resultaten. Flera av dessa skolor har också påbörjat eller fortsatt sitt genusarbete. Uppföljning av de 16 gymnasieskolor som deltagit i projektet på motsvarande sätt som grundskolorna är inte slutförd men visar på samma tendens.

Genom detta arbete kommer det vara möjligt att se hur jämställdhetsperspektivet beaktas i den samlade uppföljningen av grundskolornas och gymnasiernas kvalitetsredovisningar, årsredovisningen 2010 och verksamhetsplan och budget för 2011. Den rapport som redan finns och som tydligast har med ett jämställdhetsperspektiv är den årliga övergripande hälsorapporten för läsåret 2009/10, där alla resultat redovisas och analyseras efter kön.

Uppföljning och utveckling

För att nå det långsiktiga målet att säkerställa att skolorna är jämställdhetsintegrerade behövs mer underlag från verksamheterna som visar hur de arbetar med frågan. För att få en verksamhet i världsklass behöver jämställdhetsperspektivet lyftas fram. Skolornas rapportering och analys i ILS-systemet måste utvecklas vidare. Projektet anser att skolhälsorapporten och brukarundersökningen behöver samordnas i tid och/eller att en indikator för hälsa införs.

Projektmål 3
All statistik, budget, verksamhetsplaner och årsredovisningar analyseras uppdelat på kön.

Resultat

Stockholm stads brukarundersökning, Utbildningsförvaltningens medarbetarenkät och Stadens indikatorer för grundskolan redovisas nu uppdelad på kön på enhetsnivå. Gymnasieskolans redovisningssystem kommer att anpassas för könsuppdelad statistik inför 2011. All statistik kommer successivt finnas könsuppdelad för att läggas in i olika databaser. Från 2011 kommer frånvaro redovisas efter kön och det kommer vara möjligt att på skolnivå se hur många flickor respektive pojkar som omfattas av åtgärdsprogram. I det nya systemet för resurstilldelning för barn med särskilda behov kommer det kunna utläsas hur resurserna fördelas mellan pojkar och flickor.

Arbetssätt och resultat av kartläggning

Projektet konstaterade på ett tidigt stadium att utbildningsförvaltningen saknade nödvändiga verktyg för jämställdhetsanalyser enligt CEMR- deklarationen. Projektmålet omformulerades därför till att ta fram relevanta underlag för att möjliggöra analyser utifrån kön.

För att se vilken skillnad statistik uppdelad på kön gjorde på utfallet tog projektet statistikexempel från föregående års medarbetarenkät och brukarundersökning. Den statistik som funnits hittills hade inte visat på några stora könsskillnader på aggregerad nivå. När resultaten redovisades per skola/enhet visade det sig att könsskillnaderna på varje enskild skola, och mellan skolorna, kunde vara stora. Det här var skillnader som inte syntes i resultatet på aggregerad nivå.

Statistik på skolnivå användes sedan för att åskådliggöra för Utbildningsnämndens ledamöter samt chefer, rektorer och handläggare inom förvaltningen hur statistik kan användas. Exempelvis som ett

verktyg för att synliggöra hur, och vilka, könsskillnader varje skola/enhet har. Detta fick till följd att medarbetarenkäten som genomfördes hösten 2009 redovisades på kön för varje skola/enhet.

På så gott som alla skolor i Stockholms stad visar medarbetarenkäten att kvinnor upplever högre arbetsbelastning än män. Arbetsbelastningen på utbildningsförvaltningen var en fråga som uppmärksammades redan 2008. I en analys av medarbetarenkäten med avseende på 27 befattningsgrupper visade det sig att inom 23 av dessa upplevde kvinnorna högre arbetsbelastning än män. Samtidigt visar resultaten det paradoxala att kvinnor trivs i högre grad än män på jobbet. En partssammansatt arbetsgrupp har analyserat problemet och kommit med förslag till åtgärder utifrån det. Projektgruppen har bidragit med ett genusperspektiv på arbetsbelastningsfrågan.

Projektgruppen har också genomfört pilotintervjuer för att se vad som ligger bakom dessa skillnader. Intervjuerna visar att både män och kvinnor uppfattar att kvinnor faktiskt har en högre arbetsbelastning. Män ser sig som bättre på att prioritera och ”släppa” helhetsansvaret i sin lärargärning. Av intervjuerna framkommer också att förväntningarna från kollegor, föräldrar, elever och skolledning skiljer sig mellan gruppen kvinnor och gruppen män.

Resultatet från medarbetarenkäterna visar på stora könsskillnader i upplevelse på en och samma arbetsplats. På en del skolor visar nöjdmedarbetarindex (NMI) att gruppen män är betydligt mer missnöjda än gruppen kvinnor, medan andra skolor visade ett omvänt resultat. Detta framgår inte på aggregerad nivå.

Stadens brukarundersökning som mäter elevers nöjdhet inom fem områden, kunskap, trygghet, inflytande, fritidshem och övrigt kommer numera uppdelad efter kön på enhetsnivå. Den vänder sig till föräldrar med elever i år 2 och till eleverna i år 5 och 8. Brukarundersökningen påvisar könskillnader på enhetsnivå framför allt vad det gäller arbetsro, där fler flickor än pojkar upplever att de blir störda på lektionerna. Detta mönster blir inte synligt på aggregerad nivå.

På 55 skolenheter (52 %) av 105 i år 5 upplever flickor sämre arbetsro. Motsvarande resultat för flickor i år 8 är 30 enheter (54 %) av 55. Skillnaderna mellan pojkar och flickor är alltså inte så stora procentuellt sett men visar på stora könsskillnader mellan skolenheterna.

På flera skolor har pojkarna större kunskap om kraven för att nå målen i respektive ämne än flickorna. Inte heller detta mönster syns på aggregerad nivå utan blir synligt först när det redovisas på enhetsnivå. Här finns det också skillnader mellan åren.

I år 5 har flickorna på 56 enheter (53 %) av 106 större kunskap om kraven för att nå målen. I år 8 är det pojkarna på 34 enheter (61 %) av 56 som har större kunskap.

Pojkarna upplever att de har tillräckliga kunskaper i respektive ämne, samtidigt som de inte når målen i samma utsträckning som flickorna. Det omvända förhållandet råder för flickor. Könsskillnaderna varierar kraftigt mellan skolorna. En del skolor har små skillnader medan andra har stora skillnader. Detta gäller överlag på alla frågor i brukarundersökningen.

Projektet har granskat relationen mellan resultat på nationella prov och slutbetyg i år 9, uppdelat efter kön.

Engelska

- I 36 % av grundskolorna får flickor i år 9 högre slutbetyg än pojkar i relation till resultatet från nationella provet i engelska. I 13 % av grundskolorna får pojkar högre slutbetyg än flickorna.
- I engelska når lika många flickor som pojkar (23 %) MVG.
- 3 % av både flickor och pojkar når inte målet Godkänd i engelska i år 9.

Matematik

- I 27 % av grundskolorna får flickor i år 9 högre slutbetyg än pojkar i relation till resultatet från nationella provet i matematik. I 20 % av grundskolorna får pojkar högre slutbetyg än flickorna.
- Fler flickor (12 %) än pojkar (10 %) når MVG i matematik.
- 10% av flickorna når inte målet Godkänd i matematik i år 9. Motsvarande siffra för pojkar är 8 %.

Svenska

- 34 % av grundskolorna i år 9 ger flickor högre slutbetyg än pojkar i relation till resultatet från nationella provet i svenska. I 19 % av grundskolorna får pojkar högre slutbetyg än flickorna.
- Betydligt fler flickor (17 %) når MVG i svenska än pojkar (6 %).
- 3 % av flickorna och 5 % av pojkarna når inte målet Godkänd i svenska i år 9.

Ett annat område projektet granskat är elevers val av skola uppdelat efter kön. Resultatet visar att flickor generellt gör ett mer aktivt val än pojkar utifrån skolvalet 2009. Flickor väljer i större utsträckning än pojkar en annan skola än den skola de ”tillhör”.

Ytterligare ett område där tydlig sammanställd statistik på kön saknades på enhetsnivå var medelmeritvärde vad det gäller betygen i år 9 på Stockholms stads grundskolor mellan år 2005 – 2010. Med det nya underlaget kan skolorna se sina resultat över tid och hur relationen ser ut mellan flickors och pojkars betyg.

En granskning av materialet visar att

- På 52 skolenheter (84 %) av 62 har flickor högre medelmeritvärde än pojkar.
- På 7 enheter (11 %) har pojkar högre medelmeritvärde än flickor.
- På 3 enheter (5 %) har flickor och pojkar samma medelmeritvärde.

Tittar man på utvecklingen över tid så har 52 enheter (84 %) av 62 tydliga könsskillnader där pojkars medelmeritvärde med få undantag ligger under flickors medelmeritvärde. Detta mönster stämmer väl överens med skolverkets kartläggningar. Granskningen visar också att på många skolor har medelmeritvärdet inte ändrats nämnvärt över tid.

I grundskoleavdelningens verksamhetsplanering och uppföljning finns nu den könsuppdelade statistiken inarbetad i systemet och kommer vara så även i fortsättningen. Efter en första genomgång av grundskolorna framträder ett mönster vad gäller måluppfyllelse på nationella proven i svenska och matematik. Fler flickor än pojkar klarar alla delprov i svenska. I matematik klarar flickorna på en del grundskolor alla delprov i matematik sämre än genomsnittet för flickor.

Av Stockholm stads 17 olika gymnasieprogram har flickorna bättre slutbetyg än pojkarna på 14 program 2010. De program som pojkarna uppvisar ett bättre slutbetyg än flickor är på Fordonsprogrammet, Individuella programmet och Omvårdnadsprogrammet.

Det högsta meritvärde som kan uppnås är 20,00. Genomsnittligt slutbetyg för Stockholm stads gymnasieskolor är 15,15. För flickorna är medelvärdet 15,62 och för pojkar 14,56.

Av Stockholms stads 25 gymnasieskolor har flickorna bättre slutbetyg än pojkar i 20 av dessa. Pojkarna har bättre resultat än flickor på fem gymnasieskolor.

Av de 8 kärnämneskurserna visar resultatet att flickor når betyget godkänt i högre utsträckning än pojkar. Pojkar har lägre andel IG än flickor endast i ämnet Idrott och hälsa.

Uppföljning och utveckling

Projektet fann att gymnasieskolans redovisningssystem inte är anpassat för redovisning efter kön annat än för betyg. Projektet har visat på vinsterna med könsuppdelad statistik inför 2011 års redovisning. Gymnasieavdelningen kommer att anpassa sina redovisningssystem så att indikatorer som frånvaro och avhopp blir könsuppdelade. Projektet uppfattar en efterfrågan från skolor i att få stöd i att analysera resultatet. När nya mätningar eller undersökningar görs är det viktigt att de är könsuppdelade på alla nivå. Projektgruppen anser vidare att brukarundersökningarna bör vara tillgängliga för brukarna.

Andra utvecklingsområden att arbeta vidare med är:

- Metodutveckling för att motverka könsstereotypa val till gymnasiet.
- Metodutveckling för att motverka avhopp från gymnasieskolan.
- Jämföra skolor med små respektive stora könsskillnader i resultat i syfte att få fram utvecklingsområden och lärande exempel.
- Följa relationen nationella prov och betyg ur ett könsperspektiv.
- Följa elevströmmar mellan skolor och stadsdelar ur ett könsperspektiv.
- Studera resursfördelningen för barn med särskilda behov ur ett könsperspektiv.
- Synliggöra arbetet kring elevers fysiska och psykiska hälsa ur ett könsperspektiv.
- Analysera orsakerna till varför pojkar har sämre läsutveckling årskurs 6.

Projektmål 4
Testa pedagogiska metoder som är användbara i jämställdhetsarbetet.

Resultat

- Metoder och arbetssätt har provats på 15 grundskolor och 5 gymnasier.
- *Dokumentationsmall för systematiskt kvalitetsarbete* med genusperspektiv har visat sig effektiv som arbetsverktyg.
- Kartläggningsverktyget *Husmodellen* har lett till ett bra underlag för analys och åtgärder både i jämställdhetsarbete och i likabehandlingsarbete.
- *Leklotteriet* har lett till konkreta verksamhetsförbättringar i skolbarnomsorgen.

Arbetssätt

Arbetet på pilotskolorna har byggt på kartläggning, analys, åtgärder och uppföljning. Fokus var redan från början att få fram lärande exempel som sedan skulle kunna spridas vidare till andra skolor. Dessutom var det viktigt att arbeta inom redan befintliga strukturer, såsom styrdokument och uppföljningssystem, för att underlätta och säkerställa hållbarheten i arbetet. För att underlätta dokumentationen tog projektet fram en dokumentationsmall för systematiskt kvalitetsarbete med genusperspektiv.

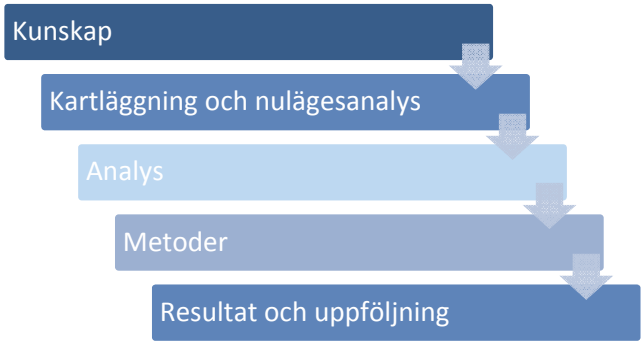

Skolorna fick svara på hur de skulle vilja jobba med jämställdhet. En del skolor ville ha fler handledningstillfällen och ett längre samarbete. Andra efterfrågade konsultation i någon fråga eller hade behov av utbildning för personal och skolledare. På några pilotskolor har man efter handledning i kartläggning och analys

kommit fram till att det är ny kunskap som behövs.

Tillsammans med projektets genuspedagoger har arbetslagen, på de skolor som fått regelbunden handledning, kommit fram till vilka delar av verksamhetens som behöver kartläggas. Att kartläggningarna skulle göras av arbetslagen själva var en viktig utgångspunkt för att utvecklingsarbetet skulle förankras. En gemensam tolkning av resultatet av kartläggningen är nödvändig för att kunna gå vidare med analys av orsaker och möjliga åtgärder.

Några exempel på metoder och arbetssätt i utvecklingsarbetet på pilotskolorna. (elevperspektiv)

- Metodmaterialet Machofabriken testas. Det är ett material för att arbeta med att problematisera normen för hur man få vara som pojke.
- Test av kartläggningsverktyg och observationsmodeller, t.ex. Husmodellen och talutrymmet
- Genusanalys av läromedel
- Genusanalys av lärandemiljö och material i verksamheten
- Bildanalys ur likabehandlingsperspektivet
- Normkritiskt samtal om bemötande och förväntningar
- Ändrade rutiner för läxläsning och handledning av elever
- Avkodade prov
- Ändrade rutiner för rättning av nationella prov i år 3 och 5 pågår på flera skolor
- Ändrade rutiner för bedömning av läsutvecklingsnivån (LUS - Läsutvecklingsschema) pågår på flera skolor
- Ta fram lärande exempel på jämställdhetsintegrerade likabehandlingsplaner
- Ta fram lärande exempel på jämställdhetsintegrerade kvalitetsredovisningar
- Ta fram lärande exempel på kartläggning av verksamheten till likabehandlingsplanen
- Nätverksarbetet ”Röda tråden” på Södermalm. Fem skolor i området kommer fokusera på att ta fram exempel på verksamhetsförbättringar och idéer om hur man kan arbeta normkritiskt och syna sin verksamhet ur ett genusperspektiv
- En skola arbetar fram en treårsplan för sitt likabehandlingsarbete
- Ett dataprojekt bedrivs på några skolor för att öka skrivförmågan hos barn (flest pojkar) med skrivsvårigheter
- Metodutveckling av utvecklingssamtalen

När projektet ”En jämställdhetsintegrerad skola i världsklass” startade hösten 2009 gjordes en kartläggning av likabehandlingsarbetet i Stockholms stads grundskolor och gymnasier för att se på vilket sätt skolornas jämställdhetsarbete synliggjordes i skolornas plan mot diskriminering och kränkande behandling.

Det visade sig att få skolor hade upprättat en sådan plan enligt de riktlinjer som kommit från Diskrimineringsombudsmannen, DO. Många skolor behövde hjälp med likabehandlingsarbetet och fick både handledning och utbildning. Projektet har tagit fram en checklista som skolorna kan använda i sitt arbete med likabehandlingsplanen. Samma rubriker finns i DO:s handledning samt Skolverkets Allmänna råd, men projektet har ändå sett ett behov av att förenkla verktygen till skolorna. Checklistan finns på Utbildningsförvaltningens webbsajt pedagog Stockholm tillsammans med andra tips på hur man kan jobba med jämställdhet och likabehandling. Projektets erfarenheter av likabehandlingsarbete ute på pilotskolorna har tagits tillvara av Diskrimineringsombudsmannen i arbetet med ett webbaserat verktyg för likabehandlingsplaner i förskola och skola.

Det framkom att både pilotskolor och förvaltning önskade stöd i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Projektet arrangerade en seminariedag på temat *Hederskultur, sex och samlevnad och likabehandling* i samarbete med personalavdelningens Forum för Jämställdhet, Mångfald och Likabehandling samt Vision Järva och Söderortsvisionen. Seminariedagen följs nu upp med en föreläsningsserie.

Uppföljning och utveckling

De pilotskolor som fått kontinuerlig handledning har arbetat utifrån en mall för systematiskt kvalitetsarbete med genusperspektiv. Vid projekttidens slut har projektets genuspedagoger utvärderat metoder och arbetssätt tillsammans med pilotskolorna. De metoder och arbetssätt som visat sig effektiva har sedan spritts vidare till andra pilotskolor vid nätverksträffar, informationsmöten och handledningstillfällen. Intresset för jämställdhetsarbete har växt i takt med att information om projektet spritts och nått ut i verksamheterna. Projektet har tagit emot fler önskemål om insatser ute på skolorna än vad man under projekttiden hunnit med att genomföra.

Under projekttiden har det varit möjligt att följa upp ett mindre antal metoder. För att säkerställa kvaliteten på metoderna och arbetssätten behövs fortsatt uppföljning på pilotskolorna. Ett utvecklingsområde är att fortsätta stödja skolornas förbättringsarbeten enligt den dokumentationsmall projektet tagit fram. Lärande exempel kan sedan spridas via Utbildningsförvaltningens webbsajt pedagog Stockholm.
Projektgruppen anser att det är viktigt med metodutveckling av utvecklingssamtalen ur ett könsperspektiv.

Nätverk mellan skolor för att utveckla och säkerställa kontinuerligt arbete kring genusfrågor är ett sätt att sprida kunskap.

Projektmål 5
Förtroendevalda, chefer, controllers, administration, rektorer och andra nyckelpersoner ges jämställdhetsutbildning.

Resultat

174 personer av 377 på förvaltningsnivå, rektorer på skolnivå samt förtroendevalda politiker har getts utbildning i jämställdhetsintegrering, genuskunskaper och CEMR-deklarationens betydelse för Utbildningsförvaltningen.

Arbetssätt

Tillsammans med Pocketteatern arbetade projektet fram ett utbildningsprogram för att åskådliggöra genusproblematik i skolans värld. Pocketteatern i Stockholm är ett utbildningsföretag. De arbetar med utbildningsfrågor för vuxna och använder sig av interaktiv teater. Pocketteatern kallar sin verksamhet upplevelsebaserad inlärning. De har tillsammans med projektets genuspedagoger tagit fram en teaterföreställning (tio föreställningar) för lärare, skolledare och personal på Utbildningsförvaltningen. Genom den interaktiva teatern fick deltagarna komma med egna lösningar på eventuella problem. Praktiska exempel från den verksamhet som projektet bedrivit ute på pilotskolorna användes också. Könsuppdelad statistik diskuterades i grupper där deltagarna kom med förslag på åtgärder till förbättringar. Målet var att ge deltagarna kunskap och redskap att själva kunna förbättra jämställdheten i verksamheten.

Projektet har vidare erbjudit tre fördjupningsföreläsningar för de som gått den första utbildningen.

Uppföljning och utveckling

Ett projektmål är att 80 % av deltagarna efter utbildningen ska kunna ge förslag på minst en åtgärd som syftar till bättre jämställdhet. Ett annat projektmål har varit att 80 % upplever att de har tillräckliga kunskaper för att följa CEMR-deklarationen. Dessa mål har inte uppnåtts. För att uppnå dessa projektmål behövs fler utbildningsinsatser. Projektet bedömer att medarbetarna behöver stöd i att omsätta sina kunskaper i aktiv handling. Många rektorer tar i utvärderingar upp behovet av breddutbildning av personalen i verksamheten. De efterfrågar vidare ett förtydligande av jämställdhetsuppdraget i rektorsutbildningen.

Projektmål 6-9
Medarbetare, elever, föräldrar vid pilotskolorna erbjuds utbildning i jämställdhetsintegrering.

Resultat

135 pedagoger på grundskolenivå samt 80 personer på gymnasienivå, 45 gymnasieelever och ca 95 föräldrar har getts utbildning i jämställdhetsintegrering och genus.

Arbetssätt

Pocketteatern tog fram ett program för gymnasieelever. Föreställningarna utvärderades sedan och reviderades för att fungera för både grundskola och gymnasieskola. Samtliga seminarier skräddarsyddes åt utbildningsförvaltningen. I utbildningarna på pilotskolor och föräldraträffar har projektet fokuserat på att visa på vilket sätt jämställdhetsintegrering kan förbättra kvaliteten på just den aktuella skolan.

Uppföljning och utveckling

Av de som deltagit i de genomförda utbildningarna har i genomsnitt 65 % kunnat ge förslag på jämställdhetsförbättringar i utvärderingen. Målet att minst 80 % av deltagarna ska kunna ge förslag på jämställdhetsförbättringar uppnåddes inte. Emellertid har projektet sett att utbildning i kombination med praktisk handledning ger skolor ett bra stöd för att sätta igång med jämställdhetsarbete. När skolorna gör kartläggningar av sin verksamhet växer behovet särskilt av genuskunskaper för att kunna göra analyser av resultatet och för att kunna bedriva systematiskt förbättringsarbete.

Projektmål 10
Informera om utbildningsförvaltningens arbete med jämställdhetsintegrering.

Resultat

Projektet har genom muntliga presentationer, informationsmaterial, webbsajten pedagog Stockholm m.m. spridit information om Utbildningsförvaltningens arbete med jämställdhetsintegrering vid minst 35 tillfällen.

Arbetssätt

Handläggare på central förvaltning och dess verksamhetsavdelningar har hela tiden uppdaterats med nya resultat från projektgruppen. Projektmedarbetarna har informerat om nytt material och tipsat om pilotskolornas olika arbeten vid förvaltningens olika avdelningsmöten. En informationsfolder har delats ut vid utbildningstillfällen och på förvaltningens chefsdag. I samband med CEMR-konferensen i

Stockholm i maj 2010 översattes foldern till engelska och ingick i presentationen för de europeiska delegaterna.

Projektgruppen har lagt vikt vid att sprida kunskap och resultat från analyser och metodutveckling mellan arbetslag på pilotskolorna samt mellan pilotskolorna. När projektgruppen hittat ett arbetssätt som fungerat bra på en pilotskola, har idén bollats vidare till nästa arbetslag på nästa pilotskola.

Samma kartläggningsmetod och arbetssätt har testats på flera skolor samtidigt för att resultat utifrån olika förutsättningar skulle kunna jämföras. Projektgruppen har tillsammans med arbetslag presenterat resultat av utvecklingsarbeten för föräldrar på föräldramöten.

En av projektets genuspedagoger berättade om Utbildningsförvaltningens satsning i Utbildningsradions program ”Skolministeriet”. En av pilotskolorna har varit med i ett annat avsnitt i samma program för att beskriva metodtestning i syfte att förbättra pojkars måluppfyllelse. Projektet har även uppmärksammats i dagspressen och andra medier.

Projektgruppen har haft löpande kontakt med den statliga ”Delegationen för Jämställdhet i Skolan” och bidragit med texter till delegationens slutbetänkande.

Projektet har också haft ett samarbete och löpande informationsutbyte med Stockholms stads stadsledningkontor, SLK.

För att kunna sprida kunskap och resultat till andra skolor i Stockholm har projektet använt sig av Utbildningsförvaltningens webbsajt pedagog Stockholm.

Ett annat sätt att nå ut med information och resultat har varit att träffa alla de lärarstudenter vars verksamhetsförlagda utbildning samordnas av Utbildningsförvaltningen.

En annan del av projektet har handlat om att driva Länsstyrelsens nätverk för genuspedagoger i Stockholms län vidare. Nätverksträffarna har innehållit metoddiskussioner och erfarenhetsutbyte i gruppen.

De viktigaste verktygen för att sprida kunskap och resultat utanför Stockholms stad har varit SKL:s projektplats på nätet och de forumträffar som arrangerats av Program för Hållbar Jämställdhet.

Projektresultaten har presenterats på stadsledningskontoret i Stockholms stad samt på resultatkonferensen för Program för Hållbar Jämställdhet arrangerad av SKL. Resultatet av projektets arbete kommer presenteras för Utbildningsnämnden vid projekttidens slut. Projektet ”En jämställdhetsintegrerad skola i världsklass” arrangerade dessutom en egen resultatkonferens för alla som varit delaktiga i projektet. Förutom att lyfta fram pilotskolornas utvecklingsarbeten var syftet att peka på de två huvudspår som projektet sett bland sina resultat: pojkars vikande måluppfyllelse och flickors ökande psykiska ohälsa.

Uppföljning och utveckling

Det är ännu för tidigt att se om informationsinsatserna har satt konkreta avtryck som kan utläsas av den enskilda eleven eller hennes/hans föräldrar. Det projektet kan konstatera är att budskapet om att jämställdhetsintegrering är viktigt för kvalitetsutveckling av medborgarservice på kommunal och regional nivå har väckt intresse och att antalet förfrågningar om information ökat stadigt under hela projekttiden. Projektet bedömer att det är viktigt att webbsajten pedagog Stockholm förblir en bärare av inspiration och kunskaps för fortsatt utveckling av jämställdhetsarbetet.

Utvärdering och lärdomar av projektet

Projektet ”En jämställdhetsintegrerad skola i världsklass” ska förmedla både vad som har varit möjligt att åstadkomma och vad projektet anser bör utvecklas inom Utbildningsförvaltningen i framtiden.

En erfarenhet som projektet gjort är att jämställdhetsperspektivet finns med först när det skrivits ner i styrdokument, verksamhetsplaner och budget. Jämställdhetsperspektivet blir på så sätt synliggjort för politiker, central förvaltning, lärare, pedagoger, andra medarbetare, föräldrar och elever. Initiativet till arbetet för jämställdhetsintegrering ligger inte bara hos intresserade eldsjälar, utan måste diskuteras och förankras hos alla i verksamheten.

Pilotskolorna och deras erfarenheter borde i ett tidigare skede och i större omfattning ha inkorporerats i projektets arbete.

För att Utbildningsförvaltningen ska kunna behålla goda resultat från projektet är det viktigt att fortsätta att använda könsuppdelad statistik på alla nivåer som underlag för analyser. Skolorna behöver utveckla sin analys av både åtgärder och resultat. Dessutom påverkar skolornas sätt att redovisa resultaten kvaliteten på redovisningen högre upp i förvaltningen. Det behövs metoder inom förvaltningen för att sprida resultat och goda exempel mellan skolorna. Här kan nätverk, men även de pedagogiska revisionssamtalen och utvecklingsdialogerna, vara exempel på redskap.

Det tar tid att förändra rutiner, metoder eller införa nya arbetssätt. I en organisation av Utbildningsförvaltningens storlek är en projekttid på ett och ett halvt år ingen lång tid. Många parallella processer sker samtidigt vilket gör att skolorna behöver lång framförhållning för att kunna samla sig kring ett gemensamt innehåll vilket jämställdhetsintegrering innebär.

Då ett övergripande arbete pågår kring hur skolorna ska bli bättre på att analysera sin verksamhet och kunna förutsäga sina resultat länkar detta projekt samman med det arbetet. Resultaten måste ses utifrån dessa förutsättningar.

Projektet står mitt i en process där många saker sker på verksamhetsnivå som ännu inte följts upp och dokumenterats. Projektet har tillfört ny kunskap som måste analyseras vidare, vilket gör att det är för tidigt att uttala sig om på vilket sätt det kommer medborgaren tillgodo. Det projektet har möjliggjort redan nu är att medborgaren kan efterfråga och ställa krav utifrån hur resultaten ser ut uppdelat på kön på varje grundskoleenhet.

Framgångsfaktorer för jämställdhetsintegrering

- Könsuppdelad statistik på alla nivåer.
- Utbildningsförvaltningens lednings- och uppföljningssystem kopplas till SKL:s verktyg för jämställdhetsintegrerad medborgarservice, MakEQuality eller motsvarande jämförservice.
- Tjänsteutlåtanden ska innehålla en beskrivning av konsekvenser av beslut för flickor/kvinnor respektive pojkar/män.
- Jämställdhetskompetens i Utbildningsförvaltningen behövs för att stödja skolor/enheter och verksamheter med underlag, analysverktyg och utbildning.

Bieffekter som uppstått genom projektet

När grundskolornas resultat synliggjordes på enhetsnivå utifrån kön blev även andra saker tydliga. Förvaltningen upptäckte att det fanns brister i inrapporteringssystemet vad gäller nationella prov i år 3 och 5. Det gäller också resultaten för läsutvecklingsnivån (LUS) i år 3 och 6. Resultaten pekar på att det även kan förekomma brister vad det gäller bedömningar av dessa. Genom att plocka fram betygsutvecklingen på kön över tid har förvaltningen fått ett underlag för analys av betygsutvecklingen som helhet.

Projektet har visat att både kartläggningsarbetet och det främjande och förebyggande arbetet behöver utvecklas i skolornas planer mot diskriminering och kränkande behandling.

Utvecklingsarbetet med genusperspektiv på fritidshemmen har satt fokus på kvalitetsutvecklingsfrågor i hela verksamheten. Processer har satts igång inom fritidsverksamheten som tydliggör vikten av att koppla verksamheten till målen.